

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av polisförvaltningslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av polisförvaltningslagen (RP 121/2016 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Riitta Aulanko, inrikesministeriet
- överinspektör Miia Lehmus-Niemi, Polisstyrelsen
- förvaltningsdirektör Reine Inkeroinen, Centralkriminalpolisen
- organisationschef Mika Nygård, Finlands Polisorganisationers Förbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- finansministeriet
- skyddspolisen
- polisinsättningen i Östra Nyland
- polisinsättningen i Lappland
- polisinsättningen i Uleåborg
- Polisinsättningen i Österbotten
- Polisyrkeshögskolan
- Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry
- Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat ry
- Poliisilakimiehet ry.

Inget yttrande av

- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL
- Löntagarorganisationen Pardia rf.

Betänkande FvUB 30/2016 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det i polisförvaltningslagen tas in bestämmelser om behörighetsvillkor för och utnämning till tjänster i den högsta polisledningen. Det föreslås att det i fortsättningen ska föreskrivas på lagnivå om behörighetsvillkoren för och utnämningen till tjänsterna som polisöverdirektör vid Polisstyrelsen, chef för skyddspolisen, chef för centralkriminalpolisen och chef för polisinrättningen inom den lokala polisen. Behörighetsvillkoren föreslås bli ändrade så att de bättre motsvarar de behörighetsvillkor som föreskrivits för tjänster inom statsförvaltningens högsta ledning, dock med beaktande av polisförvaltningens särdrag.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås att bestämmelser om behörighetsvillkor för och utnämning till tjänster i den högsta polisledningen tas in i polisförvaltningslagen (110/1992). Målet är att behörighetsvillkoren ska bli enhetligare och klarare. Avsikten är samtidigt att behörighetsvillkoren för tjänsterna inom polisförvaltningen ska bilda en sammanhängande helhet som också beaktar behörighetsvillkoren för statsförvaltningens övriga högsta ledning och kännedom om polisväsendet i de tjänster där sambandet med operativ polisverksamhet är relevant. Utskottet ställer sig bakom de här målen.

För närvarande finns bestämmelserna om tjänstebestämmelser, behörighetsvillkor och utnämningssbefogenheter i fråga om tjänster inom polisförvaltningen i huvudsak på förordningsnivå. Polismanstjänsterna räknas upp i statsrådets förordning om polisen (1080/2013) och bestämmelser om behörighetsvillkoren för tjänsterna finns i polisförvaltningsförordningen (158/1996). Det har föreskrivits om polismanstjänsternas behörighetsvillkor vid ett flertal olika tidpunkter och till antalet är bestämmelserna många. Det har också föreskrivits om behörighetsvillkor för andra tjänster inom polisförvaltningen.

De allmänna utnämningsgrunderna för offentliga tjänster är skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd. I statstjänstemannalagen förskrivs sedan den 1 maj 2015 om tjänstemannaledningens gemensamma särskilda behörighetsvillkor (FvUB 50/2014 rd — RP 298/2014 rd). Sådana behörighetsvillkor för tjänster som avses i 26 § 3 och 4 punkt i statstjänstemannalagen är enligt 8 § 2 mom. i statstjänstemannalagen högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter samt i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap. Inom polisförvaltningen gäller dessa behörighetsvillkor avdelningschefen för inrikesministeriets polisavdelning och polisöverdirektören vid Polisstyrelsen. Skyddspolisen har sedan 2016 varit en polisenhet underställd inrikesministeriet, och även tjänsten som chef för skyddspolisen omfattas numera av statstjänstemannalagens behörighetsreglering gällande den högsta ledningen.

Den föreslagna regleringen gäller polisöverdirektören och cheferna för skyddspolisen, centralkriminalpolisen och polisinrättningen. Bestämmelser om behörighetsvillkor för dessa tjänster ingår i nuläget i 16 § 1 mom. i polisförvaltningsförordningen. I fråga om polisöverdirektören och chefen för skyddspolisen kompletterar regleringen i förordningen den ovan konstaterade regleringen i

Betänkande FvUB 30/2016 rd

statstjänstemannalagen. För alla dessa tjänster är behörighetsvillkoret i fråga om utbildning numera juris kandidatexamen. Behörighet för tjänsten som polisöverdirektör, chef för skyddspolisen och chef för centralkriminalpolisen ger också en utöver polisbefälsexamen vid universitet avlagd annan lämplig högre högskoleexamen (så kallad polismagisters examen). Behörig för polis chefs tjänst är också den som har avlagt en annan högre högskoleexamen.

Det föreslås att definitionen med krav på en viss examen som behörighetsvillkor för den högsta polisledningen frångås. Behörighetsvillkor för tjänster inom den högsta polisledningen är i fortsättningen i fråga om utbildning högre högskoleexamen. Förslaget motsvarar i detta avseende det som föreskrivs om behörighetsvillkor för statens övriga högsta tjänstemannaledning. Utskottet konstaterar att i polisförvaltningens högsta ledningsuppdrag kan högre juridisk högskoleexamen eller så kallad polismagisters examen bedömas ge goda förutsättningar för att sköta tjänsten med beaktande av bland annat att tjänsterna inkluderar omfattande befogenheter att fatta beslut om exempelvis täckoperationer eller bevisprovokation genom köp. Den juridiska kompetensen inom polisen har på senare år stärkts bland annat genom organisatoriska omställningar. Trots det behövs juridisk kompetens fortfarande också i tjänsterna inom den högsta polisledningen. Samhällsförändringar kräver att den högsta ledningen har bred kompetens. Därför är det inte längre nödvändigt att nämna en viss högskoleexamen som behörighetsvillkor för de högsta tjänsterna inom polisförvaltningen. En utnämning baserar sig på en samlad bedömning och platsannonsen kan ta upp faktorer som kan anses vara till nytta en framgångsrik skötsel av tjänsten. Men utskottet vill ändå betona att i de tjänster som har samband med det operativa polisväsendet ska förtrogenhet med polisväsendet vara ett behörighetsvillkor.

Behörighetsvillkor för polisöverdirektör, chef för centralkriminalpolisen och chef för den lokala polisen är enligt förslaget i fortsättningen högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap samt förtrogenhet med polisväsendet. Behörighetsvillkor för chefen för skyddspolisen är enligt förslaget de samma som för de övriga nämnda tjänsterna, med undantag för förtrogenhet med polisväsendet. I praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap ingår redan nu som behörighetsvillkor för alla nämnda tjänster. Också förtrogenhet utgör behörighetsvillkor för alla dessa tjänster, men den definieras på olika sätt för olika tjänster.

Den föreslagna ändringen förenhetligar och tydliggör behörighetsvillkoren för tjänsterna inom den högsta polisledningen. De högsta tjänsterna inom polisförvaltningen är polismanstjänster. Som behörighetsvillkor för polisöverdirektören, chefen för centralkriminalpolisen och chefen för lokalpolisen föreslås förtrogenhet med polisväsendet. Innehavarna av dessa tjänster utövar betydande offentlig makt och fattar beslut som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna, bland annat i fråga om användning av tvångsmedel. Exempelvis chefen för centralkriminalpolisen och den lokala polisen har betydande befogenheter vid beslut om förtäckt inhämtande av information i enlighet med polislagen (872/2011) och om hemliga tvångsmedel i enlighet med tvångsmedelslagen (806/2011). Betydelsen av förtrogenhet som behörighetsvillkor accentueras i synnerhet när det inte längre som nu krävs en särskild högskoleexamen för polisförvaltningens högsta tjänster.

Utskottet ser det som en utgångspunkt att tillräcklig förtrogenhet i allmänhet nås genom polisutbildning eller i uppdrag inom polisförvaltningen. Men förtrogenhet kan också förvärfvas genom

Betänkande FvUB 30/2016 rd

liknande arbetserfarenhet, till exempel i uppdrag inom åklagarväsendet, tullen eller gränsbevakningsväsendet. Utskottet konstaterar vidare att ett behörighetsvillkor inom den högsta polisledningen också i fortsättningen är sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter. För att uppfylla detta behörighetsvillkor bedöms erfarenhetens mängd och art alltid med den aktuella tjänsten i blickpunkt. Utskottet understryker att också de sistnämnda behörighetsvillkoren bidrar till att lägga grunden för att det i behörighetsvillkoren för den högsta polisledningen finns skäl att särskilt betona betydelsen av förtrogenhet med polisväsendet. Det handlar om uppgifter där också förtrogenhet med operativt polisarbete framhävs.

Bestämmelser om polisens uppgifter ingår enligt 2 § i polisförvaltningslagen i 1 kap. 1 § i polislagen. I polisförvaltningslagen föreskrivs bland annat om uppgifterna för Polisstyrelsen, den lokala polisen, centralkriminalpolisen och skyddspolisen. Enligt lagens 16 § 2 mom. föreskrivs genom förordning av statsrådet närmare om polisens organisation och uppgifter samt om högre högskoleexamen som utöver polisbefälsexamen krävs för en polischefstjänst. Närmare bestämmelser om polisens organisation och uppgifter ingår i polisförvaltningsförordningen. Förordningens 1—8 § innehåller bestämmelser om polisorganisationens struktur (Polisstyrelsen, de riksomfattande enheterna och polisinsrättningarna) och exempelvis i 7 § föreskrivs närmare om centralkriminalpolisens uppgifter. I propositionen ingår inga förslag om ändring av 16 § i polisförvaltningslagen. Utifrån erhållen utredning konstaterar utskottet att omnämmandet i bemyndigandet i lagens 16 § 2 mom. om högre högskoleexamen som utöver polisbefälsexamen krävs för en polischefstjänst inte längre behövs när det föreskrivs att behörighetsvillkor för polischefstjänst är högre högskoleexamen. Utskottet föreslår att 2 mom. preciseras i fråga om detta. Momentets ordalydelse behöver samtidigt preciseras så att bemyndigandet att utfärda förordning tydligare än förr gäller polisorganisationens uppgifter, vilket har varit bestämmelsens syfte. Genom förordning av inrikesministeriet kan enligt paragrafens 3 mom. utfärdas närmare bestämmelser om polisenheternas ställning och uppgifter.

I övergångsbestämmelserna som ingår i lagförslaget föreslås bestämmelser om att den som är utnämnd till en tjänst eller till ett tjänsteförhållande för viss tid behåller sin behörighet, och att de tjänster och tjänsteförhållanden för viss tid som förklarats vakanta när denna lag trädde i kraft tillsätts med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Utskottet korrigerar också ett skrivfel i 3 mom. i den finska ikraftträdandebestämmelsen.

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen är behövlig och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget med ändringar och med de ändringsförslag som framgår av detta betänkande.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 121/2016 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Betänkande FvUB 30/2016 rd

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polisförvaltningslagen (110/1992) 16 § 2 mom., sådant det lyder i lag 860/2015, fogas till lagen en ny 11 §, i stället för den 11 § som upphävts genom lag 503/2013, och före den en ny mellanrubrik samt till lagen en ny 12 §, i stället för den 12 § som upphävts genom lag 1165/2013, till lagen en ny 13 §, i stället för den 13 § som upphävts genom lag 503/2013 och till lagen en ny 14 §, i stället för den 14 § som upphävts genom lag 781/2007, som följer:

Särskilda behörighetsvillkor för de högsta tjänsterna som polisman och utnämning till tjänsterna

11 §

Behörighetsvillkor för tjänsten som polisöverdirektör och utnämning till tjänsten

Utöver det som föreskrivs i 8 § i statstjänstemannalagen (750/1994) är förtrogenhet med polisväsendet ett särskilt behörighetsvillkor för tjänsten som polisöverdirektör.

Polisöverdirektören utnämns av statsrådet.

12 §

Behörighetsvillkor för tjänsten som chef för centralkriminalpolisen och utnämning till tjänsten

Behörighetsvillkor för tjänsten som chef för centralkriminalpolisen är högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap samt förtrogenhet med polisväsendet.

Chefen för centralkriminalpolisen utnämns av statsrådet.

13 §

Behörighetsvillkor för tjänsten som chef för skyddspolisen och utnämning till tjänsten

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för tjänsten som chef för skyddspolisen finns i 8 § i statstjänstemannalagen.

Chefen för skyddspolisen utnämns av statsrådet.

Betänkande FvUB 30/2016 rd

14 §

Behörighetsvillkor för tjänsten som chef för polisinrättningen och utnämning till tjänsten

Behörighetsvillkor för tjänsten som chef för polisinrättningen är högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap samt förtrogenhet med polisväsendet.

Chefen för en polisinrättning utnämns av inrikesministeriet efter att ministeriet hört polisöverdirektören.

16 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om polisens organisation och dess uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som när denna lag trädde i kraft var utnämnd till en tjänst eller till ett tjänsteförhållande för viss tid enligt 11—14 § behåller sin behörighet för den tjänst eller det tjänsteförhållande för viss tid som personen har utnämnts till.

De tjänster och tjänsteförhållanden för viss tid som förklarats vakanta när denna lag trädde i kraft tillsätts med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors 15.12.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Mika Kari sd
medlem Elsi Katainen cent
medlem Kari Kulmala saf
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Sirpa Paatero sd
medlem Juha Pylväs cent
medlem Wille Rydman saml
medlem Joona Räsänen sd

Betänkande FvUB 30/2016 rd

medlem Vesa-Matti Saarakkala saf
medlem Matti Semi vänst
ersättare Ilkka Kantola sd.

Sekreterare var

riksdagssekreterare Henri Helo.